Naslov članka/Article:

PRENOVLJENI UČNI NAČRTI ZA ZGODOVINO SO ODLIČNA PRILOŽNOST ZA AKTIVNEJŠO VLOGO UČENCA IN MENTORSKO VLOGO UČITELJA

Reformed History Curricula: Opportunities for Greater Student Engagement and the Mentoring Role of Teachers

Avtor/Author:

Marjetka Čas

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav



Vzgoja in izobraževanje št. 4-5/2025, letnik 56
ISSN 0350 -5065
Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2025

Spletna stran revije:
https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/

Marjetka Čas
Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje

PRENOVLJENI UČNI NAČRTI ZA ZGODOVINO SO ODLIČNA PRILOŽNOST ZA AKTIVNEJŠO VLOGO UČENCA IN MENTORSKO VLOGO UČITELJA

Reformed History Curricula: Opportunities for Greater Student Engagement and the Mentoring Role of Teachers

https://doi.org/10.59132/viz/2025/4-5/90-92

IZVLEČEK

V članku predstavljam svoje delo kot članica predmetne kurikularne skupine za zgodovino (dalje PKK) – podskupine za osnovno šolo ter novosti, izzive in priložnosti, ki jih učiteljem ponuja prenovljeni učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. Le-ta za zgodovino prinaša pomembne spremembe in novosti, ki bodo pozitivno in spodbudno vplivale na delo učitelja in učencev v razredu. Poudariti velja, da vsaka sprememba od učiteljev zahteva določen čas za seznanitev z novostmi in njihovo ponotranjenje, pripravo novih učnih gradiv in didaktičnih pripomočkov ter načrtovanje pouka po posodobljenih smernicah.

Ključne besede: prenovljeni učni načrti, didaktična priporočila, pristopi, skupni cilji, medpredmetno povezovanje, zgodovina

ABSTRACT

The article presents my work as a member of the subject curriculum group for history, specifically the subgroup for primary education, along with the innovations, challenges, and opportunities introduced by the reformed history curriculum for primary schools. The new curriculum brings significant changes and new perspectives that will have a positive and stimulating impact on teaching practice and student learning in the classroom. Every reform, however, requires teachers to devote time to familiarising themselves with the changes, internalising them, preparing new teaching materials and resources, and planning lessons in accordance with the updated guidelines.

Keywords: reformed curriculum, didactic recommendations, approaches, common learning objectives, cross-curricular integration, history

UVOD

V sodobni družbi je temeljnega pomena, da vsak posameznik pridobi kakovostno splošno izobrazbo in kakovostno znanje kot trdno vseživljenjsko osnovo za kompleksne in hitro spreminjajoče se okoliščine globaliziranih družb in kultur. Splošno izobraževanje, ob upoštevanju razvojnih značilnosti učencev, zagotavlja podporo celostnemu intelektualnemu, čustvenemu, moralnemu, socialnemu in telesnemu razvoju učencev, ki bodo pripravljeni in motivirani za vseživljenjsko izobraževanje in učenje. Pri snovanju takšnega sistema je pomembno zavedanje omenjenih ključnih izzivov sedanjega časa, kot so npr. trajnostni razvoj, celostna skrb za zdravje, komunikacija v večjezičnem in večkulturnem okolju ter vzgoja za aktivno udejstvovanje v družbi in njena digitalizacija, ki jih je nujno razumeti kot splošne cilje, ne le kot cilje posameznih predmetov. Vsi predmeti lahko prispevajo k njihovemu doseganju, v veliki meri tudi skozi medpredmetno povezovanje in sodelovanje (Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, 2022).

V duhu zgoraj zapisanega smo člani predmetnih kurikularnih skupin začeli s prenovo učnih načrtov, saj večina veljavnih učnih načrtov, med katerimi je tudi zgodovina, ni bila posodobljena vse od leta 2011. Zavod RS je že leta 2020 v sodelovanju z učitelji praktiki in strokovnjaki za posamezna predmetna področja opravil analizo veljavnih učnih načrtov obveznih predmetov v osnovni šoli in gimnaziji (Bačnik idr., 2020). Učitelji in eksperti, ki smo

sodelovali pri analizi, smo menili, da je celovita prenova učnih načrtov nujno potrebna.

V prispevku želim osvetliti svoje delo članice v PKK za zgodovino – podskupini za osnovno šolo in predstaviti svoj pogled na to, kaj lahko učitelji praktiki pričakujejo od prenovljenih učnih načrtov, tako z vidika didaktičnih pristopov, sprememb v načrtovanju pouka, skupnih ciljev, medpredmetnega povezovanja kot izzivov in priložnosti, ki jih bo prenova prinesla v razred oziroma šolo.

MOJE DELO V PREDMETNI KURIKULARNI KOMISIJI

Moje delo v PKK za zgodovino – podskupini za osnovno šolo je bilo razvojno naravnano in osredinjeno na pripravo novega učnega načrta za zgodovino. Ob povabilu v predmetno kurikularno podskupino sem se zavedala strokovnega izziva in velike odgovornosti za snovanje tako pomembnega dokumenta, kot je učni načrt. Begalo me je, kakšno bo sodelovanje z drugimi člani skupine, ki je bila sestavljena iz akademskih strokovnjakov, svetovalcev za zgodovino in učiteljev praktikov. Tekom samega dela pa sem ugotovila, da so bili vsi moji strahovi odveč, saj je **delo steklo v duhu dobrega timskega sodelovanja, strokovnih debat in premišljenih odločitev, sprejetih s konsenzom**. V živo smo se srečali le nekajkrat, večina dela pa je potekala prek spletne aplikaciji Microsoft Teams, v okviru katere smo izvedli okoli 40 rednih srečanj, veliko srečanj pa je bilo tudi izrednih. **Pri samem delu sem tako profesionalno kakor tudi osebnostno zrasla, saj sem imela priložnost deliti svoje bogate pedagoške izkušnje s kolegi in ob tem nadgraditi svoje vedenje o skupnih ciljih, transverzalnih veščinah in kompetencah 21. stoletja.**

Ob prenovi smo sledili načelom ciljne zasnovanosti učnih načrtov ter institucionalne avtonomije, strokovne avtonomije učiteljev, horizontalne in vertikalne povezanosti, notranje konsistentnosti, individualizacije in spodbujanja inkluzivne naravnanosti (Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji, 2022).

Skupaj smo sooblikovali namen predmeta, kjer je poudarek na spoznavanju najpomembnejših zgodovinskih dogodkov, pojavov in procesov kakor tudi na razvoju procesnih znanj in oblikovanju stališč in vrednot, ki so pomembni v demokratični družbi. Nadaljevali smo s temeljnimi vodili predmeta ter z obvezujočimi navodili za učitelje. Učni načrt je zasnovan tematsko. V vsakem razredu so načrtovane tri obvezne teme in dve izbirni, med katerima se za obravnavo obvezno izbere eno izbirno.

Po strokovni debati smo določili obvezne in izbirne teme ter pripravili njihov strnjen opis. Nato smo pri posameznih temah opredelili cilje: obvezne, izbirne in skupne, pri čemer so slednji v prenovljenem učnem načrtu novost in zajemajo področja Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, *Trajnostni razvoj, Zdravje in dobrobit, Digitalne kompetence* ter *Podjetnost*. Na podlagi ciljev smo po taksonomskih stopnjah določili standarde znanja. Na koncu smo naredili izbor ključnih strokovnih terminov ter načinov preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri vseh temah smo dodali tudi nabor virov, tako knjižnih kot tudi spletnih.

Posebej smo zasnovali didaktična priporočila, ki prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več nivojih (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo. V okviru le-teh smo predlagali raznolike didaktične pristope, didaktične in učne strategije, metode ter učne oblike, priporočene jedrne vsebine ter medpredmetne povezave. Gre samo za nabor in predloge didaktičnih pristopov in strategij, kar bo še posebej dobrodošlo za učitelje začetnike, učiteljem praktikom z dolgoletnim stažem poučevanja pa bo ponujalo nekaj idej za izvedbo pouka.

KAJ LAHKO UČITELJI PRIČAKUJEJO OD PRENOVLJENIH UČNIH NAČRTOV

Prenovljeni učni načrt za zgodovino prinaša pomembne spremembe in novosti, ki bodo pozitivno in spodbudno vplivale na delo učitelja in učencev v razredu.

Učni načrt veliko pozornost namenja razumevanju zgodovinskih dejstev in vzročno-posledičnim povezavam. Spodbuja transverzalne oz. prečne veščine, pri čemer velja izpostaviti razvoj kritičnega mišljenja pri učencih na temelju vrednotenja zgodovinskih virov, ki jih učenci interpretirajo in na temelju le-teh oblikujejo lastne zaključke.

Učenci se z uporabo in učenjem ob raznovrstnih zgodovinskih virih in literaturi učijo uporabljati njim prilagojene metode zgodovinskega raziskovanja, kot so analiza, sinteza in interpretacija uporabnih in verodostojnih informacij. Pri tem je nujno, da razvijajo veščine dela z zgodovinskimi viri z uporabo sodobne digitalne tehnologije (Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino v osnovni šoli, 2025).

Pouk ne more potekati samo v učilnici, priporočamo zgodovinske učne sprehode, terensko delo ter obisk različnih institucij. Za sodobni pouk zgodovine je izjemno pomembno vključevanje različnih kulturnih ustanov, muzejev, arhivov, knjižnic itd., saj ob tem učenci razvijajo spretnosti pridobivanja novih informacij ter odnos do ohranjanja in vrednotenja kulturne dediščine ter narodne in kulturne identitete (Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino v osnovni šoli, 2025).

V sedanji šoli vse prepogosto prihaja v ospredje zgolj deklarativno znanje. V podpoglavju *Obvezujoča navodila za učitelja* pa je posebej navedeno, da se izgrajuje tako deklarativno kakor tudi procesno in odnosno znanje. Učitelj učence spodbuja k razmišljanju, sodelovanju ter ustvarjanju učnih situacij, ki vzbujajo zanimanje za raziskovanje zgodovine in pripomorejo k razvijanju kritičnega mišljena pri delu s primarnimi in sekundarnimi zgodovinskimi viri, pri čemer se krepijo tudi veščine zgodovinskega raziskovalnega dela. Učitelj naj v čim večji meri izvaja zgodovinsko terensko delo, muzejsko, arhivsko ter projektno učno delo, avtentično učenje ipd. tako na predmetni kot na medpredmetni ravni (Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino v osnovni šoli, 2025).

Didaktične in učne strategije naj bodo usmerjene v aktivno vlogo učencev in mentorsko vlogo učitelja (Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino v osnovni šoli, 2025). **Velik poudarek je torej na formativnem spremljanju napredka učencev, na individualizaciji in personalizaciji. Izpostaviti velja formativno spremljanje, s pomočjo katerega razvijamo spodbudno učno okolje in zagotavljamo optimalen razvoj ter učno uspešnost vsakega učenca.** Izjemno pomembna je participacija

učencev, v okviru katere le-tem zagotavljamo aktivno vlogo pri izgradnji kakovostnega in trajnega znanja. Participacija učencev lahko poteka v vseh fazah pouka, od načrtovanja namenov učenja in kriterijev uspešnosti do pridobivanja dokazov, vrstniške povratne informacije, vrednotenja in samoregulacije.

Zelo pomembna je vključujoča aktualizacija, ki omogoča večjo uporabno vrednost učenja. Aktualizacija povečuje motivacijo učencev za učenje, saj se lažje učijo, če razumejo smisel učenja in v celoti vidijo »veliko sliko«. Aktualna vprašanja pogosto vodijo v kritično mišljenje, razpravo in sodelovanje.

Tematski pristop učnega načrta omogoča večjo avtonomijo učitelja pri izbirnih temah, pri čemer naj učitelj izhaja iz lokalnega okolja in interesa učencev. Tukaj ponovno pride v ospredje participacija učencev.

Veliko manevrskega prostora je za medpredmetno načrtovanje z različnimi predmeti, med katerimi so v ospredju slovenščina, geografija ter državljanska in domovinska vzgoja ter etika. Prednost novih učnih načrtov je v tem, da bo lahko učitelj na podlagi ključnih besed prek brskalnika v spletni aplikaciji učnega načrta našel medpredmetne povezave z učnimi načrti preostalih predmetov, še posebej, če jih ne pozna dobro, in bo tako lažje načrtoval medpredmetne povezave sam ali s kolegi.

Poseben pomen pa je treba nameniti udejanjanju skupnih ciljev, ki so v prenovljenem učnem načrtu dejanska novost. Po eni strani so skupni vsem ali večini predmetov znotraj vsakega od teh programov, po drugi strani pa so ti cilji skupni tudi vsem programom po vertikali, pa čeprav se lahko v različnih programih realizirajo na različne načine in se odražajo v različno zahtevnih ciljih in temah. Skupni cilji zajemajo področje *Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, Trajnostni razvoj, Zdravje in dobrobit, Digitalna kompetentnost* ter *Podjetnost* in so v učnem načrtu integrirani v splošne cilje. V didaktičnih priporočilih pri temah so prikazani načini integracije teh skupnih ciljev v tematske cilje za zgodovino, podani pa so tudi predlogi dejavnosti za njihovo realizacijo pri pouku zgodovine. Po strokovni presoji učitelj posamezne skupne cilje vključuje tudi v druge teme učnega načrta (Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino v osnovni šoli, 2025).

IZZIVI IN PRILOŽNOSTI, KI JIH BO PRINESLA PRENOVA UČNIH NAČRTOV

Izzivov in priložnosti ob uvedbi novih učnih načrtov tako zagotovo ne bo manjkalo. V prvi vrsti velja poudariti, da **vsaka sprememba od nas zahteva določen čas za seznanitev z vsemi novostmi in njihovo ponotranjenje, pripravo novih didaktičnih gradiv in pripomočkov ter načrtovanje pouka po posodobljenih smernicah**.

Avgusta se bodo na študijskih srečanjih izvedla izobraževanja glede postopnega uvajanja novega učnega načrta za zgodovino v 6. razredu, kjer bomo na delavnicah učitelje podrobneje seznanili z vsebinskimi in didaktičnimi novostmi novega učnega načrta. Potrebna je enotnost in jasna komunikacija v izogib različnim površinskim tolmačenjem le-tega.

Prenovljeni učni načrt je odlična priložnost za projektno delo, aktualizacijo in interdisciplinarnost, kar vodi v bolj življenjsko učenje. Premik k aktivnejši vlogi učencev in mentorski vlogi učitelja pa učence opolnomoči, da razvijajo odgovornost za lastno učenje.

VIRI IN LITERATURA

Bačnik, A., Baškarad, S., Bergoč, Š. … Volčanšek, S. (2021). *Povzetek poročil skupin za analizo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji.* Zavod RS za šolstvo. Https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/PovzetekPorocilUN/

Izhodišča za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. (2022). Zavod RS za šolstvo. Https://www.zrss.si/pdf/izhodisca_za_prenovo_UN.pdf

Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. (2011). Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_zgodovina.pdf

Učni načrt z didaktičnimi priporočili za zgodovino. (2025). Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Zavod RS za šolstvo.